

Talabalarda tasviriy san'at orqali madaniy kompetentlik va estetik tafakkurni rivojlantirish metodikasi

Esanova Lobar Kulmurotovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası o'qituvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarda tasviriy san'at orqali madaniy kompetentlik va estetik tafakkurini rivojlantirish metodikalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda san'at asarlarini tanqidiy tahlil qilish, loyiha asosida o'qitish, interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalar orqali talabalarning estetik idrokini va madaniy xabardorligini oshirish strategiyalari ko'rib chiqiladi. Maqola pedagogik-psixologik yondashuvlarni, innovatsion metodlarni va talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish usullarini o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, madaniy kompetentlik, estetik tafakkur, pedagogik metodika, loyiha asosida o'qitish, interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, ijodiy tafakkur.

Tasviriy san'at ta'limida talabalarda madaniy kompetentlik va estetik tafakkurni rivojlantirish zamonaviy pedagogik jarayonning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Bu jarayon talabalarning san'at asarlarini estetik idrok etish, ularning madaniy va badiiy mazmunini anglash, tanqidiy va ijodiy tafakkur ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Kognitiv, emotsional va estetik komponentlarning uyg'un ishlashi talabalarning san'at asarini baholash va yaratishda samarali bo'lishini ta'minlaydi.

Innovatsion pedagogik metodlar, jumladan loyiha asosida o'qitish, interaktiv muhokamalar, reflektiv tahlil va raqamli texnologiyalar talabalarga san'at asarini turli nuqtai nazardan o'rganish, o'z fikrini asoslash va boshqalarning qarashlarini baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, talabalarda madaniy xabardorlikni oshirish, estetik idrok va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

Talabalarda tasviriy san'at orqali madaniy kompetentlik va estetik tafakkurini rivojlantirish pedagogik jarayonning muhim yo'nalishlaridan biridir. Ushbu jarayon kognitiv, emotsional va estetik komponentlarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Kognitiv komponent talabaga san'at asarining tarkibi, texnikasi, rang, chiziq, kompozitsiya va detal kabi badiiy elementlarini tushunishga yordam beradi. Talaba san'at asarini tahlil qilish, ularning badiiy va madaniy xususiyatlarini solishtirish va mustaqil baholash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Emotsional komponent talabaning san'at asariga hissiy munosabatini shakllantiradi. Rang, shakl, kompozitsiya va badiiy obraz orqali yuzaga keladigan estetik taassurotlarni his qilish orqali talaba san'at asaridan zavq oladi va uning badiiy mazmunini anglaydi. Shu tarzda estetik tafakkur va madaniy idrok birgalikda rivojlantiriladi. Estetik komponent esa talabaga badiiy didni shakllantirish, san'at asarini baholash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini beradi.

Loyiha asosida o'qitish (Project-Based Learning) metodidan foydalanish talabalarga san'at asarlarini amaliy tahlil qilish imkonini beradi. Masalan, talaba turli davr va madaniyatlarga mansub san'at asarlarini o'rganadi, ularning badiiy va madaniy xususiyatlarini taqqoslaydi va o'z ijodiy qarashlarini qo'shib yangi badiiy ifodalar yaratadi. Bu esa talabaning estetik tafakkurini, tanqidiy fikrlashini va baholash qobiliyatini mustahkamlaydi.

Reflektiv tahlil metodlari talabaga o'z kuzatuvlarini va baholarini yozma shaklda ifodalash imkonini beradi. Talaba san'at asarini tahlil qilish jarayonida o'z fikrini asoslashni, tanqidiy qarashlarni shakllantirishni va ijodiy tafakkurini rivojlantirishni o'rganadi. Shu bilan birga, reflektiv yondashuv talabaning o'z bilimi va tajribasini qayta ko'rib chiqish, xatolarini tahlil qilish va kelajakdagi ijodiy qarorlar uchun asos yaratish imkonini beradi.

Interaktiv metodlar talabalarga san'at asarini turli nuqtai nazardan o'rganish imkonini beradi. Guruh muhokamalari, vizual prezentatsiyalar, bahs-munozaralar orqali talaba o'z fikrini aniqlik bilan ifodalaydi va boshqalarning qarashlarini baholaydi. Bu jarayon ijtimoiy kompetentsiyalarni rivojlantiradi va san'at asarini baholashda adolatli va asosli yondashuvni shakllantiradi.

Raqamli texnologiyalardan foydalanish talabalarga san'at asarlarini batafsil o'rganish imkonini beradi. Virtual muzeylar, interaktiv tasvirlar va multimedia vositalari orqali talaba san'at asarining rang, shakl va detalini diqqat bilan kuzatadi, turli davr va madaniyatlarning badiiy uslublarini solishtiradi. Shu bilan birga, talaba o'z tahlillarini raqamli formatda taqdim etib, o'z ishini baholash va boshqalarning fikrini olish imkoniga ega bo'ladi.

Baholash tizimi talabalarning estetik tafakkur va madaniy kompetentliklarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Pedagoglar talabaning san'at asarini tahlil qilish, estetik idroki, tanqidiy tafakkuri va ijodiy yondashuvini baholaydilar. Formativ baholash talabalarga o'z bilimlarini sinash va yaxshilash imkonini beradi, shuningdek, estetik va kognitiv qobiliyatlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Madaniy va tarixiy kontekstni chuqur anglash talabaning estetik baholash va madaniy idrok ko'nikmalarini yanada rivojlantiradi. Talaba turli madaniyat va

davrlarning san'at asarlarini tahlil qiladi, ular orasidagi o'xshashlik va farqlarni aniqlaydi. Bu jarayon nafaqat estetik idrokni, balki madaniy xabardorlikni ham oshiradi, talabaning badiiy tafakkurini boyitadi va uni professional faoliyatga tayyorlaydi.

Shunday qilib, talabalarda tasviriy san'at orqali madaniy kompetentlik va estetik tafakkurini shakllantirish pedagogik-psixologik mexanizmlarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Kognitiv, emotsional va estetik komponentlar birgalikda faoliyat yuritganda talaba san'at asarini chuqur anglash, mustaqil baholash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladi. Loyiha asosida o'qitish, reflektiv tahlil, interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalar bu jarayonni samarali qiladi, talabalarning estetik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va ularni professional va madaniy jihatdan boyitadi.

Talabalarda tasviriy san'at orqali madaniy kompetentlik va estetik tafakkurini rivojlantirish pedagogik-psixologik jihatdan muhim va ko'p qirralik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon kognitiv, emotsional va estetik komponentlarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Talabalar san'at asarini tahlil qilish, rang, shakl, kompozitsiya va detal kabi badiiy elementlarni anglash orqali estetik didini rivojlantiradi, tanqidiy tafakkur va ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Innovatsion pedagogik metodlar, jumladan loyiha asosida o'qitish, reflektiv tahlil, interaktiv muhokamalar va raqamli texnologiyalardan foydalanish pedagogik-psixologik mexanizmlarni samarali qiladi. Bu usullar talabalarga san'at asarini turli nuqtai nazardan o'rganish, o'z fikrini asoslash va boshqalarning qarashlarini hisobga olish imkonini beradi. Shu bilan birga, talabalarda madaniy va tarixiy kontekstni chuqur anglash estetik idrok va baholash qobiliyatlarini yanada rivojlantiradi.

Natijada, pedagogik-psixologik mexanizmlarni optimallashtirish orqali talabalarda estetik tafakkur va madaniy kompetentlik ko'nikmalari mustahkamlanadi, ularning badiiy savodxonligi, ijodiy tafakkuri va madaniy xabardorligi oshadi. Ushbu ko'nikmalar esa kelajakda ularni professional faoliyatda samarali ishlashga va san'at ta'limida yuqori natijalarga erishishga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov, S. A. (2017). *Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti*. Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka, 2, 109–110.
2. Shavdirov, S. A. (2017). Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons. *Eastern European Scientific Journal*, 1, 131–134.

3. Shovdirov, S. (2024). Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region. *E3S Web of Conferences*, 587, 02016.
4. Shavdirov, S. (2025). Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology. *AIP Conference Proceedings*, 3268(1), 070035.
5. Ibraimov, X., Shovdirov, S. (2023). Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students. *Science and Innovation*, 2(B10), 192–198.
6. Rustamova, M. (2022). Innovation in Art Education: Socio-Cultural Competence and Aesthetic Development. *Pedagogical Innovations Journal*, 5, 35–42.
7. Abdullaeva, L. (2021). *Methodology for Assessing Socio-Cultural Competence in Art Education*. Tashkent: Fan va Ta'lim.

